

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Specvlvm || Vitae aulicae

Schopper, Hartmann

Francof. Ad Moen., 1584

VD16 R 1015

Capvt XXV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70432)

tatis specie adumbrare conatus fit, quemadmodum Vulpes ista, quę aurum defoderat, summa cum diligētia omnia sua vestigia occultare nitebatur, veruntamen aliquod signū apertius semper remanet. Ideoq̄ue dicitur, quod nec ipse diabolus vel mille doctor artium in eam se transfigurare substantiam possit, in qua penitus sic mutetur, vt cognosci nequeat. Semper enim pars aliqua remanet (aut cauda, aut pes) quę diabolum esse ostendat. Sic etiam rarissimum, si attendas, quod non fit mancum & mutilum, & aliqua ex parte claudicat, profertur mendacium.

CAPVT XXV.
ARGVMENTVM.

*Vltima fata patris, mortēq̄, exponit amarā,
Terminat & Vulpes ingeniosa dolos.
Pisillo reprobus sixontundatur aheno,   α
Non tamen insidias exuēt ille suas.   α*

P*Er dura Rheni frigora,
Et murmurantis Albidos
Trans flumen Vrbes plurimas
Parens meus lustrauerat:
Exercitus & militum
Vim maximam conduxerat,
Ad tempus optatissimum
Æstatis huius proxima.*

*Posthac domum reuertitur
Cætumq̄; mox sodalium,
Lupumq̄; quarit anxius,
Vrsamq̄; Regis amulum,*

Quos

Quos in tabernis ebrios
Tumultuosos inuenit.

His ergo mores gentium,
Casusq; narrat asperos.
Vt mille tot pericula,
In oppidis euicerit,
Canumq; tot latrantium
Vires graues effugerit.

Quam saepe celsis montibus
Venator illum persequens
Non quiverit deprendere.

Post dicit admirantibus,
Quot milites conscripserit:
Vt copiam subduxerant,
Apparet esse milites,
Plus mille quam certissimos,
Qui bellicè iurauerant
In militarem gloriam:
Vellent quòd omnes strenuè
Loco Brunonem Principis
Habere perpetuum sui.

Dei per amplam gratiam
Id impedui sedulo,
Et sum moratus gnauitor.

Dum destinantur caetera,
In antra sylua protinus
Occulta migrat proxima,
Auri sepulti maximam
Auferret et pecuniam,
Primo parens subrupibus
Specus odorat sedulo,
Cabile nec non vndique

Vestri.

Vestigat antri frondem.

*Hic ortalis, & maxima
Acerbitas est omnibus.*

Ablata sentit omnia,

Nec vitium teruncium

Tot inter auri pondera

Quasitor & squam repperit.

Tum questibus cacumina

Implebat alta montium,

Et cor querelis anxium

Rumpebat, et singulibus.

Patremq; desperatio

Tunc occupavit pessima,

Abit, ligatq; guttura,

Et colla vinculis implicat.

Hinc proxima ramusculis

Spe destitutus & leima,

Ab arboris suspenditur.

Sic hostium regalium

Hoc institutum pessimum

Dolo meo compe scui,

Et impediui callidè.

Hic error omnes fascinat,

Ut me velint extinguere:

Caputq; nostrum deuouent,

Et innocentem luvidis

Abominantur Vocibus.

Nec innocentem tradere,

Regiq; vitam sistere,

Non esse Virtus creditur,

Nec liberat suspendio.

Ut ecce coram cernitur.

1. **S**Cientia & Virtus rei militaris & castren-
 sis militum ratio hîc attingitur, adumbra-
 turq; quàm turbulentum illud importunum
 & temerarium genus hominum sit. Quippe
 qui pecuniæ gratia, quam velut alteram ani-
 mam venerantur, vel ipsum cœlum, duce dia-
 bolo, expugnare, superisq; Iouem detrudere
 regnis conarentur. ~~Nemo vnquam tam ini-~~
~~quus, inuerecundus, aut malus in rerum na-~~
~~tura extitit, qui non pecunia omnia, qua vo-~~
~~luit, comparare sibi potuerit. Quocirca tam~~
~~omnibus nationibus in ore fuisse hæc videtur~~
~~fontentia, quàm nunc etiam omnibus est in~~
~~vsu. Pecuniæ obediunt omnia. Vide Græcus~~
 Poëta inquit:

Euripid. in
Phœnissis.

*Mortuilibus nil charius pecunia,
 Atq; inter homines vna plurimum valet.*

In Pluto.

Item Aristophanes,
*Proh & nihil sumum reperies & spiritum,
 Sed pariter omnes feruntur & victi lucra.*

Idem facetissimè persequitur, quicquid re-
 rum vel bonarum, vel malarum geritur inter
 mortales, id pecuniarum gratia fieri, quin et-
 iam Diis ipsis non aliam ob causam rem diui-
 nam fieri, atq; inter alia multa refert.

Si quid eximium est, aut splendidum:

Si quid venustum, hominib. abs te vno venit

Siquidem opibus vniuersa simul obediunt.

Huc pertinent & versus è Comœdia qua-
 dam,

Argen-

*Argentū & anima & sanguis est mortalibus,
Hic qui caret, nec sibi par aut sedulo,
Vnos hic inter mortuus circum ambulat.*

Proindè Horatius pecuniam Reginam appellat dicens:

*Scilicet uxorem cum dote, fidei dā; & amicos,
Et genus, & formam, Regina pecunia donat.*

Sed nemo festiuius pecuniæ Tyrannidem descripsit, quàm Euripides Bellorophontem ad hunc modum loquentem faciēs. Referuntur autem à Seneca versus aliquot, fabula i. *Lib. Epistoliarum 30*

*Sine me vocari pessimum, et diues vocer,
Nemo an bonus, an diues omnes quarimus.
Non quare, & unde, quid habeas, tantū rogāt
Vbi que tanti quisque, quantum habuit, fuit.
Quid habere nobis turpe sit, nihil
An diues, omnes quarimus, nemo an bonus,
Aut diues opto viuere, aut pauper mori.
Bene moritur, quisquis moritur, dū lucrū fa-
Pecunia ingens generis humani bonum. (cit.
Cui non voluptas matris, aut blandæ potest
Par esse prolis, non sator meritis parens,
Tam dulce si quid Veneris in vultu micat,
Merito illa amores cælitū atq; hominū mater.*

Cū hi, inquit, nouissimi versus in Tragedia pronunciati essent, totus populus ad eijciendum & actorem & carmen consurrexit, vno impetu, donec Euripides in medium ipse profiliit, petens vt expectarent, viderent, que quem admirator auri exitum haberet. Ex hoc admirari interim licet peruersum
præ-

præposterumque mortalium ingenium, sententiam improbam in ficta fabula, sub persona improba ab histrione recitatam in theatro non ferunt, ac per tumultum eijciunt, sibi quisque domi ignoscit. Quotus enim quisque est qui studio vitaque non loquitur, quod illic histrio sonabat? Horrent voces in theatro & non horrent rem in omni vita. Quid infamius, quid execratius, apud omnes, mendacij vocabulo? quid ipsa re in moribus hominum vfitarius? Quid periurio detestabilius? excute vitam hominum, periurij plena sunt omnia. Vide quid populo iurent Principes, quid Episcopi, quid Abbates, imò quid in Baptismo Christiani omnes. Confer mores, quantam inuenies periuriorum *μυρμηκων*: Quam abominantur furis nomen, at in vita nihil aliud inuenies. Nisi fortè furtum non est, accipere pecuniã mutuam animo non reddēdi, negare depositũ, mala fide inuadere hereditatẽ aut possessionẽ alienam, imponere emptori, suffurari non nihil de iis quæ tibi credita sunt, pro gẽmis vitrum obtrudere, aliud vini genus pro alio vendere: Denique nullam prætermittere occasionem fraudandi proximum.

Honesti autem & strenui milites non causa pecuniæ omnibus suum corpus prostituẽt, sed iis tantũ Principibus operam locabũt, quos ob amorem patriæ, pietatis, religionis, aut aliam honestiorem causam bellum suscepisse cognouerint: Tyrannos verò, qui sitien-

tes Christianum sanguinem ad abolendam gloriam Dei capeffunt arma, angue peius, & cane rabiente deuitabunt, & potius mendicitatem perpetientur, quàm talibus inferuiât.

Animaduerte hîc, quidnam potiffimùm ad belli apparatus requiratur, nimirum pecuniæ ingens & grandis aceruus. Qua femel amiffa atque exhausta non solum bellum finitum, verùm & tu ipse qui bellum facere atque instruere conaris, postea nullus eris. Quâ obrem in bello mouendo Imperator summa cura perpendet & secum ponderabit, quidnam emolumenti aut detrimenti inde consequi possit, erarium enim publicum interdum plus spacio trium aut quatuor mensium alendo paucos milites exhauritur, quàm si Præposituras, Ducatus, aut officia aliquot Palatina coëmiffet. Ita vt maiorem pecuniæ iacturam faciat, quam bello adipisci aut recuperare possit. Quòd si tandem etiam gloriosam consequatur victoriam, nihilominus pecunias facultatesque suas amiffit, inimicitias non solum sibi, verùm etiam omnibus successoribus suis conflauit immortales, vt hostium extimescens minas non absque magnis sumptibus ciuitatem denuò præfidiis, custodiis, vigiliisq; munire cogatur, ita nihil præter molestias, egestatem, curas & calamitates ea ex re *Belli in eodem* accipiet. Deinde cum prouinciam ipsam ob- *moda* tiner, deuastatam eam, & fame attenuatam inuenit, in qua modestia honorque exulant: Adulteria omnisq; improbitas regnant, gra-
uis

uissimisque peccatis Deus opt. max. offenditur, cuius omnis rei ipse autor extitit. Ad hæc populi indomiti, rebelles, impotentes legibus sibi ci nolunt, sed tanquam in gyrum rationis, quò effrænata & furiosa cupiditas impellit, arripiuntur. Postremò ærarium cùm ipse sit depeculatus, nouas quasdam conficiendæ pecuniæ machinas excogitare, subditorumq; expilatione & direptione opes perditas recuperare cogitur: Vnde sibi iram, inuidiam, & tantum vulgi odium cõciliat, vt illum quem prius hostem licet infestissimum habuerunt, si rediret, omnes expãsis vlnis amplecteretur.

Ex his aliisque multis incommodis facillè colligi potest, quòd nulla regio sumptibus maximis in bellum collatis respondere possit, vt taceam quas violentia militum ciuibus iniurias, & incommoda inferat cùm dimittuntur exercitus: ita vt nihil pestilentius aut detestabilius bello esse possit. Quod & Poëta

Virg. lib. 11
Æneid.

testatur exclamans:

Nulla salus bello. pacem te poscimus omnes.

III.

Tertiò monemur hîc, ne quis Principum favori se totum committat, aut in facultatibus suis, rerumque copiis confidat: Nam vt

Eobanus

Poëta inquit,

Hessius in

Tutius est. prestatq; Deo confidere soli.

Psal.

Quàm se principibus credere mille viris.

Pecuniabo

Caduca enim pecuniæ bona cùm sint, &

na vana et

repentè euanescant, teq; non solum in mole-

caduca.

stias, miserisque animi cruces, verum etiam extremam in desperationem coniiciat, stultum

profectò

profecto est in auro aliquem spem dignitatis
aut salutis suæ collocare maximam : Nam ut
Poëta testatur,

Sapienter auro multa sibi esse mala

Et Seneca,

Dij immortalis, obsecro aurum quid valet?

Venerum in auro bibitur, expertus loquor.

Sed quis elegantius Iuvenale, cum ait,
Tantus parva malis, cura maiore, metuque
Servantur, misera est magni custodia census.
Sed plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat, & cuncta exuperans patrimonium
census.

Idem alibi,

Nec plura venena

Miscuit, aut ferro grassatur saepius & illum

Humana mentis vitium, quam sena cupido

Indomiti census.

Libet his adiacere elegantissimum Auso-
nij Epigramma de Cræso & Diogene.

Effigiem rex Cræse tuam dussime Regum

Vidit apud manes Diogenes Cynicus.

Constitit, atque procul solito maiore cachinno

Concussus dixit, quid tibi diuitia

Nunc profunt, Regū Rex oditissime? cum sis

Sicut egonudus, me quoque pauperior:

Nam quacumq; habui mecū fero, cū nihil ipse Fortuna tā

Ex tantis tecum Cræse feras opibus. prospera

Itaq; cum fortunæ ornatur muneribus quā ad-

amplissimis, & ad gloriam erigimur, eum sta- uer su pro-

bilem esse nequaquam nobis persuadeamus. dentia re-

Nihil. n. tam contrarium est rationi atq; con genda est,

stantiæ

stantiæ q̄ fortuna: Quare eius tam prosperos,
q̄ aduersos, quantū humano cōsilio effici po-
terit, motus prudentia quadam gubernabi-
mus, non ilicō, cum ea quæ largita est repetit,
desperabimus, sed potius Diuum Iobum ad-
hortantem nos, audiemus,

*Cū bona de Domino suscepis omnia dextra,
Cur mala non itidem sustinuisse Scler?
Quæ tibi cuncta Deus dedit, hæc Deus abstulit
idem,*

*Ecce is ad plucitum cuncta creata suum.
Quisquis es ergo graui fortune pressus ab Au-
Laudib. extollas nomen ad Astra Dei. (Stro.*

IIII.

Proponitur hic illustre exēplum prouer-
bij illius quo dicitur, malè partum malè dif-
perit, qua enim occasione fraudādi bona tua
comparaueris, eadem amittes. Idcirco etiam
orta est vulgaris illa sententia.

*Lucrum malum aequale dispendio,
quod Hesiodus sic effert:*

*Μὴ λυχνὰ νόσ δλοίειν, λυχνὰ νεπλέα ἴσα δ-
τησίω.*

Ne malè lucreris, mala lucra aequalia damnis.

*Vtinam autem hanc sententiam cum mor-
mortales omnes, tum præcipuè negociatores,
non scriniis, sed pectori in sculperent suo, du-
cerentq; non esse lucrum, quod iactura bonæ
mētis comparatur: neq; quicquam vrile esse,
quod non idem sit honestum. Verūm illis
magis arridet illud Ennianum,*

Ennius.

Vade habeas quarit nemo, sed oportet habere.

Sed

Sed contra Sophocles,

Sophocles.

*Non Undecunq; lucra gaude quarere,
Plerosq; siquidem turpibus de quaestibus
Aufferre damnum, non salutem videris.*

Hinc prouerbiales quoq; aliquot Senarij
nati videntur:

Κέρδος πονηρὸν ἡμίαν ἀεὶ φέρει.

Dispendium affert fraude quaesitum lucrum.

Et,

Τὰ δ' αἰχρὰ λίεθον συμφορὰς ἐργάζεται.

Acturpe lucrum adducit infortunium.

Huc etiam pertinet Pindari sententia:

Pindarus.

*Τὸ ἢ πᾶρ Δίνων γλυπὸν πιροτάτα μένει
τελοῦτά.*

*Quod praeter iustum est dulce, exitum ha-
bet amirissimum.*

Qui enim furtis, rapinis, aut alio quouis *Res male*
malo dolo res & facultates suas amplificat, *parta, ma-*
horum possessio nunquam hereditario iure *le dilab-*
ad tertium haeredem peruenit, cuius rei ex-
empla quotidie videre licet.

CAPVT XXV.

ARGVMENTVM.

*Spe Reginalenis Vulpis tactatur in an. i,
Dum promittit opes rupe latere cana.
Credere turpe nimis nulli, Verū omnia cuique
Credere, tam stultū quā nocet illuderit.*

Regina lucri maxima
Spe captam ore femina,

H

De